

2. Зузак М. Крадійка книжок: роман. Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2021. 414 с.

3. Сліпецька В. Д. Вербалізація негативних емоцій в пареміях. *Наукові записки. Серія «Філологічна»*. Випуск 30. С. 225-227.

4. Сліпецька В. Д. Взаємозв'язок понять емоційність, оцінка, експресивність – актуальна проблема лінгвістичної теорії емоцій. *STUDIA UKRAINICA POSNANIENSIA*. Vol. IV. 2016. Pp. 149-153.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-281-7-17>

Ковальчук О. Я.

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри філології та перекладу,

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

Тимків О. Ю.

студентка,

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ І УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

Мовні одиниці на позначення живої чи неживої природи (включаючи фразеологізми) є обов'язковими елементами кожної мови, вони є універсальними і надзвичайно важливими для людства. Фразеологізми, за понад столітню історію їх дослідження, стали об'єктом активних наукових пошуків у ХХ столітті. Більшість робіт концентрується на вивченні ФО з певним компонентом в їхньому складі або за принципом номінації окремих фрагментів.

До вивчення фразеології та фразеологічних одиниць зверталися такі дослідники як В. Л. Архангельський, А. С. Денисова, Р. П. Зорівчак, Д. Є. Ігнатенко, Ю. В. Ковалюк, І. І. Коломієць, Л. О. Лисенко, К. І. Мізін, О. А. Пономарьова, О. О. Селіванова, В. Фляйшер, М. М. Шанський та інші, досліджуючи різноманітні аспекти аналізованих утворень та розглядаючи їх з різних позицій. Найменування об'єктів неживої природи як складника лексичних парадигм української та англійської мов є маловивченим предметом наукових пошуків.

Більшість із нас щодня використовує у мовленні фразеологізми і навіть не помічає цього. Однак людям, які не є носіями мови, ці вирази

можуть здатись дуже дивними, незрозумілими, тому і перекладати їх доволі складно. Фразеологія як наука продовжує розвиватись і привертати увагу все ширшого кола дослідників. Тому зараз надзвичайно важливим питанням є фразеологічні одиниці у різних мовах, їх схожі риси і відмінності.

1. Теоретичний аспект

Фразеологічною одиницею або фразеологізмом називається стійке сполучення слів, граматично організованих за моделлю словосполучення або речення. Фразеологізми характеризуються семантичною злитістю компонентів, цілісністю значення й автоматичним відтворенням у мовленні [2, с. 164].

Фразеологічні одиниці як особливі елементи мови здавна привертали увагу дослідників, адже вони відрізняються від слів та вільних словосполучень своєю унікальністю як за структурою, так і за значенням.

Не існує також єдиного, погодженого всіма науковцями, визначення фразеологізму, а також уніфікованого терміну на позначуване ним утворення. У спеціалізованій літературі широко використовуються такі лексеми як *ідіома*, *фразеологізм*, *фразеологічна одиниця*, *фразеологічний зворот* та *фразема* на позначення мовних одиниць, що належать до домену фразеології з різним ступенем їх спорідненості і встановленням різних взаємозв'язків [4, с. 278].

Фразеологізми відрізняються від вільних словосполучень, оскільки функціонують у мовленні у фіксованому вигляді [3, с. 381]. Їх вживання незмінно відповідає граматичним правилам мови, у якій вони вживаються, зокрема у способах сполучуваності як компонентів у межах фразеологізму, так і з «зовнішніми» елементами – вільними словами, що є частиною речення, в якому вжита ФО.

2. Практичне використання

За твердженням М. Ф. Алефіренка «оскільки ... фраземи співвідносяться з лексико-граматичними класами слів, то їх можна згрупувати умовно в такі семантико-граматичні розряди: субстантивні, ад'єктивні, дієслівні, адвербіальні та інтер'єктивні» [1, с. 46]. Саме така класифікація ФО стала головною і не викликає сумнівів; її також будемо використовувати для подальшої класифікації аналізованих одиниць. Розглянемо на прикладах:

– **V + N / NP**

англ. *to take(V) a bundle (NP)* 'заробити купу грошей',

укр. *гребти (V) золото лопатою (NP)* 'швидко багатіти'.

Ця група є численною, оскільки такі фразеологізми досить компактні структурно та легко відтворюються в мовленні.

– **V + Prep. +N / NP**

англ. *To be afraid (V) of (Prep.) one`s own shadow (NP)* ‘боятися своєї власної тіні’,

укр. *втонтати (V) в (Prep.) багно (N)* ‘зганьбити когось’

Це друга за продуктивністю група в обох аналізованих мовах. Аналізована структурна модель актуалізує вживання дієслова з непрямым додатком, що притаманно обом мовам.

V + (N / NP) + Part. / Part.P

англ. *to hit (V) no stone (NP) unturned (Part.)* ‘використати всі способи задля досягнення цілей’

укр. *лізти (V) у воду (NP) не знаючи броду (Part. P)* ‘робити щось без попереднього обмірковування, зважання’.

Ця модель вирізняється від інших груп тим, що має у складі дієприкметник чи дієприслівник.

V + (Prep.) + Adv.

англ. *to go (V) loose-tongued (Adv.)* ‘мати довгий язик’,

укр. *дати (V) на-гора (Adv.)* ‘піднімати на поверхню (з шахти)’.

Четверту групу найрідше використовують в обох мовах, адже вона вирізняється з-поміж інших тим, що у її складі наявний прислівник.

Завдяки аналізу вибірки із фразеологічних словників [5], [6] ми можемо сказати, що найчастіше в обох мовах використовується структура **V + N / NP**, через те, що вона проста, легко запам’ятовується і зручна у використанні. Найрідше вживається структурна модель **V + (Prep.) + Adv.**

Висновки. Порівняння фразеологізмів в англійській та українській мовах – дуже важлива і надзвичайно цікава наука. Проведене зіставне дослідження фразеологізмів із компонентом на позначення неживої природи дає змогу сказати, що найпродуктивнішими в них є фразеологізми з компонентом на позначення неживої природи рівня словосполучення. Це допомогло нам встановити спільні та відмінні характеристики структури обраних ФО. У всіх фразеологізмах аналізованих мов присутнє дієслово, і такі вирази є найбільш уживаними. Найчастіше використовують сполучення дієслово та іменник. Також часто вживаються сполучення дієслово, іменник і дієприкметник або дієприслівник.

Перспективою подальших досліджень є поглиблене вивчення сучасних української та англійської мов у зіставному аспекті.

Список використаних джерел:

1. Алефіренко М. Ф. Теоретичні питання фразеології. Харків: Вища школа, 1987. 135 с.

2. Амосова Н. Н. Основы английской фразеологии. М. : URSS, 2013. 216 с.
3. Кунин А. В. Курс фразеологии современного английского языка. М.: Высш. шк., Дубна: Изд. центр «Феникс», 1996. 381 с.
4. Скрипник Л. Г. Фразеологія української мови. К. : Наукова думка, 1973. 278 с.
5. Словник фразеологізмів української мови [уклад. В.М. Білоноженко, І.С. Гнатюк, В.В. Дятчук та ін.]. К. : Наукова думка, 2003. 1104 с.
6. Cambridge International Dictionary of Idioms. Cambridge: Cambridge University Press, 2002. 587 p.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-281-7-18>

Куцос О. І.

*кандидат філософських наук,
докторант кафедри слов'янських мов,
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова*

КЛАСТЕРИЗАЦІЯ ВИЗНАЧЕНЬ ПОНЯТТЯ «МОВНА СВІДОМІСТЬ»

Мовна свідомість є феноменом, що входить у сферу інтересів різних гуманітарних дисциплін, але перш за все – мовознавства та психології. Відповідно, найактивніше дослідження мовної свідомості здійснюється у межах цих двох наук. Огляд наукових джерел дозволяє стверджувати, що наявні тлумачення мовної свідомості є досить різноманітними. Отже, необхідною є систематизація цих визначень, що дозволить, у свою чергу, ґрунтувати подальші лінгвістичні дослідження на чітко визначених вихідних поняттях.

На наш погляд, найбільш адекватну класифікацію визначень поняття «мовна свідомість» можна створити за допомогою кластерного аналізу. Алгоритм дій передбачає наступні кроки: 1) добір існуючих визначень поняття мовної свідомості із різнотипних наукових та навчально-наукових джерел; 2) виділення основних смислових компонентів у межах дібраних дефініцій; 3) опис визначень як таких, що містять або не містять кожний зі смислових компонентів; 4) здійснення кластерного аналізу дефініцій; 5) опис сформованих кластерів.

Для реалізації задуму методом суцільної вибірки було дібрано та проаналізовано 100 дефініцій із навчальних та навчально-наукових